

ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ

УДК 316.654

І.В. ДОВГАЛЬ

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЕКСПЕРТІВ У РАМКАХ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

У статті розглянуто статусно-рольові особливості діяльності інфраструктурних експертів у рамках соціального діалогу. Здійснено теоретичний аналіз статусно-рольових особливостей діяльності інфраструктурних експертів у рамках соціального діалогу. Запропоновано шляхи оптимізації діяльності інфраструктурних експертів у рамках соціального діалогу.

Ключові слова: експерти, інфраструктурні експерти, галузеві експерти, соціальний діалог.

Аналіз стану дослідження проблеми. Пропозиція участі інфраструктурних експертів є інноваційною і в соціологічній науці не досліджувалася.

Мета статті – з'ясувати особливості залучення інфраструктурних експертів до соціального діалогу.

Основна частина. Крім фахових спеціалістів, у рамках соціального діалогу слід сформувавши інститут вторинних або інфраструктурних експертів. Сучасна наука під інфраструктурою розуміє комплекс взаємозалежних обслуговуючих структур або об'єктів, що становлять і забезпечують основу функціонування системи [1]. У рамках соціального діалогу ми під інфраструктурою розуміємо сукупність господарських систем, представники яких беруть участь у соціальному діалозі. Роль інфраструктурних експертів у рамках соціального діалогу зводиться до аналізу інфраструктурних процесів, соціальних явищ, громадської думки, сакральних і релігійних особливостей громадянської поведінки в рамках соціального діалогу та його похідних.

У рамках інфраструктурних процесів важливо не тільки досліджувати окремі її елементи, а й займатися окремими внутрішніми аспектами самої системи, яка і є структурою соціального діалогу за сумісництвом і потребує не тільки вдосконалення, а й конкретного перероблення самої системи соціального діалогу. Тому, на думку А. Вершиніна, “неупереджений, об'єктивний теоретичний аналіз прийнятої концепції реформування, пошук механізмів можливого вдосконалення окремих її напрямів або їх деталізація, вибір з наявних альтернативних варіантів – найбільш прийнятне й кількісне оцінювання його переваг, а також створення наукової методоло-

гії” [3]. Це повинно сприяти формуванню системи регулювання, що враховує нагромаджений зарубіжний досвід і національну специфіку, є актуальними й невідкладними завданнями, які продукуються сучасною системою відносин у рамках соціального діалогу та його похідних. Тому участь інфраструктурних експертів у рамках сучасного соціального діалогу, особливо виходячи з сучасних проблем у сфері становлення цього інституту в Україні, є необхідною і доцільною для подальшого його розвитку.

Не менш важливим для соціального діалогу є взаємне транслювання соціальних процесів, які відбуваються в рамках соціального діалогу, і керівництво ним ми покладаємо на соціологів та інших представників суспільствознавчих дисциплін. Крім вузькопрофільних експертів, у сфері соціального діалогу повинні існувати інфраструктурні експерти. Мета цих експертів полягає в тому, щоб забезпечити вирішення інфраструктурних питань. Під інфраструктурними аспектами соціального діалогу ми розуміємо відносини громадськості та моральних авторитетів суспільства, які повинні висловити свою точку зору на проблеми та пропозиції в рамках соціального діалогу.

У рамках цього блоку, на нашу думку, мають бути задіяні суспільствознавчі спеціалісти, оскільки вони можуть продукувати технології вирішення соціальних проблем, проводити соціальні експерименти та досліджувати громадську думку у сфері ставлення до соціальних проблем, які обговорюються в межах соціального й окремих аспектів пропозицій, що будуть розглядатися в рамках соціального діалогу та супутніх з ним процесів.

Соціолог у рамках соціального діалогу займається діагностикою соціальних процесів та створенням ефективних соціальних технологій вирішення проблем, які розглядаються в рамках соціального діалогу. Соціолог – це своєрідний соціальний лікар, якій діагностує та створює умови й передумови для лікування дисфункційних хвороб суспільства. Все починається з діагностування проблем та конкретних пропозицій, тобто спочатку ставить діагноз, а потім створюється алгоритм чи алгоритми її вирішення. І ці можливості треба застосовувати практично в кожній сфері суспільного буття. Наприклад, це може бути економіка, культура, політика, соціальне забезпечення та інші.

Сьогодні основний інструментарій соціолога – це загальнонаукові та власне соціологічні аспекти методології, що застосовується в рамках соціологічного дискурсу. Так уже давно діяльність багатьох комерційних та громадських організацій по всьому світові починається із соціологічних досліджень, у рамках яких і застосовується методологія й методика соціологічних досліджень. На основі результатів емпіричних досліджень спеціалісти із соціоінженерії та інші спеціалісти з базовою соціологічною освітою створюють адекватні ситуації соціальні технології.

Сьогодні ставить перед практичними соціологами нові й нові виклики. Тому їх залучення до процесу соціального діалогу є цілком виправданим вже через їх всеосвіченість і гнучкість у процесі власного функціо-

нування в рамках різних соціальних процесів, у яких вони беруть ту чи іншу участь. Тим більше, що соціологи останнім часом активно співпрацюють з іншими галузями народного господарства. Вершиною такого універсалізму є розвиток так званої “збутової соціології”, що досліджує купівельний попит, з’ясовуючи ставлення людей до нового продукту.

Управління будь-яким соціальним процесом теж вимагає знань із соціології, але останнім часом набувають популярності мікросоціологічні теорії в управлінні. Ця точка зору зумовлюється складністю управлінських рішень як на макросоціологічному, так і на мікросоціологічному рівнях. Керівник будь-якої організації, незважаючи на форму власності та специфіку діяльності, де задіяна значна кількість найманих працівників, має управляти більшістю процесів, що відбуваються в рамках його організації, грамотно та неупереджено. І тут, знову ж, не обійтися без фахівця-соціолога. Він повинен зрозуміти, як пов’язані між собою й функціонують різні підрозділи, простежити міжособистісні відносини людей, займатися кадровою політикою та іншими аспектами людської діяльності в тій чи іншій діяльності, що пов’язана із соціумом та його похідними. Саме ці аргументи, на нашу думку, поглиблюють роль соціолога в рамках соціального діалогу та розширюють сферу його роботи в рамках соціального діалогу.

Соціологія, як і будь-яка наука, у рамках свого дискурсу ставить перед собою амбітні цілі в рамках своєї предметної сфери. Так і головна мета будь-якої науки полягає в тому, щоб здійснювати дослідження за методологією, яка має всі атрибути науковості й знання, що будуть здобуті в рамках виконання всіх особливостей методології, і не може бути оскаржена науковцями інших наук чи власне соціологами. Саме тому методологія соціологічних досліджень формується століттями, і всі новації та інновації сприймаються соціологами досить скептично і вимагають захисту з боку інноваторів. Це сприяє високому рівню довіри до соціологічної інформації, що здобута в процесі соціологічного дослідження при дотриманні соціологічної методології.

В основу й науки, і повсякденної свідомості, на яку всі ми спираємося в повсякденному житті, покладено процес пізнання. На думку В. Добренєвкова, “пізнання – це відображення й відтворення дійсності в мисленні суб’єкта, результатом якого є нове знання про світ. Пізнанням називають процес пошуку істини, а його результат іменують знанням. Знання – перевірений практикою результат пізнання дійсності, валідне її відображення в мисленні людини” [5, с. 15]. Тому соціологи-емпірики є важливим елементом сучасної науки, оскільки вони надають важливі емпіричні дані для їх аналізу представниками інших наук гуманітарного й економічного напрямку. Усвідомлення суспільством тих чи інших знань або важливої інформації у сфері соціального діалогу може бути корисним всім його учасникам на різних рівнях його здійснення.

У процесі соціального діалогу не слід нехтувати застосуванням будь-якого соціологічного методу, починаючи із загальнонаукових і закінчуючи власне соціологічними. Особливо слід сказати про роль методів, що, на пе-

рший погляд, не мають стосунку до соціального діалогу, але їх додатковий аналіз дає додаткові можливості, порівняно з класичними соціологічними методами, у рамках вдосконалення соціального діалогу. Наприклад, метод спостереження, з одного боку, не може мати прямого стосунку до соціального діалогу. А з іншого, – спостерігаючи за різними учасниками соціального діалогу, можна проводити аналіз їх позицій та реакції щодо думок, які висловлюються в рамках соціального діалогу.

Другим блоком інфраструктурних експертів мають стати представники релігії.

Сьогодні на українських теренах співіснують представники більше, ніж сотні релігійних конфесій, водночас, навіть зважаючи на авторитетність релігійних установ у рамках українського суспільства, постає проблема вибору конкретних представників від релігії в рамках соціального діалогу.

Точкою відліку в цьому процесі мають бути релігійні традиції українського народу. Український народ уже понад тисячу років сповідує християнство, але більшість українців мають суттєві відмінності щодо застосування різних векторів обрядовості в рамках християнства.

Діалог релігійних і нерелігійних світоглядів – багатогранний історичний процес відносин і взаємовпливів, головною метою якого є виключення конфліктів і порушення прав людини як між представниками різних релігій, так і між віруючими та невіруючими. Необхідність діалогу була усвідомлена в середині ХХ ст. [6]. Сьогодні релігійний діалог повинен відбуватися у формі переговорів релігійних і світських організацій, які заявили про прагнення до об'єднання зусиль віруючих і невіруючих у вирішенні головних суспільно значущих для України питань. Наявність в українському суспільстві великої кількості атеїстів, поява яких у сучасній Україні є наслідком історичних особливостей розвитку і які представляють різні форми нерелігійного, секулярного світогляду, актуалізувала проблему діалогу між ними. Діалог не допускає відмови сторін від своїх принципових позицій, навпаки, знання цих розбіжностей дає змогу уникати взаємного незрозуміння позицій кожної зі сторін.

Релігійний діалог, як і соціальний, ведеться в рамках всієї гами суспільних поглядів, що допомагає формувати цілісний світогляд, який визначає особливості актуалізації вирішення різних соціальних проблем. Сьогодні загальною основою діалогу може слугувати визнання того, що вищою цінністю є сама людина і її благополуччя, незалежно від її релігійних поглядів.

Виходячи з вищесказаного, ми вважаємо за доцільне введення квотування на участь представників різних релігійних течій у рамках соціального діалогу. Зважаючи на історичні, культурні та ментальні особливості українського суспільства, слід ввести такі квоти: 30% – представники Української православної церкви Московського патріархату; 10% – Української православної церкви Київського патріархату; 20% – Українська греко-католицька церква; 10% – Українська римо-католицька церква; по 10% –

ісламські та іудейські організації; 5% – протестантські організації інші релігійні громади. Безпосередню кількість експертів цього профілю треба визначати додатково, але, на нашу думку, введення цієї форми квотування є основою релігійного діалогу між представниками різних релігійних конфесій.

Важливість участі інфраструктурних експертів релігійного спрямування впливає з функціонального набору релігії. До основних функцій релігії в соціології прийнято відносити: світоглядну, компенсаторну, комунікативну, регулятивну, інтегруючу, культурну і легітимуючу.

Соціологи та релігійні діячі, на наш погляд, повинні перебувати в авангарді інфраструктурної частини експертів соціального діалогу. У рамках соціального діалогу можливе формування другого ешелону інфраструктурних, або непрямих експертів. Насамперед, ця ніша має бути зайнята психологами, оскільки в окремих аспектах соціального діалогу може бути запит на оцінку психологічної чи соціально-психологічної поведінки окремих учасників соціального діалогу. До того ж може виникнути потреба в прогнозуванні або моделюванні певних процесів для оцінювання їх можливої ефективності в майбутньому та учасників цього процесу. На нашу думку, з поставленою метою повинні впоратися саме психологи.

Психологія – це сфера наукового знання, що досліджує особливості й закономірності виникнення, формування та розвитку (зміни) психічних процесів (відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уява), психічних станів (напруженість, мотивація, фрустрація, емоції, почуття) і психічних властивостей (спрямованість, здатності, задатки, характер, темперамент) людини, тобто психіки як особливої форми життєдіяльності [4]. З визначення психології як науки та екстраполяції на діяльність роботи практичних психологів ми можемо прогнозувати активну участь конкретних психологів у рамках соціального діалогу. Головною функцією психологів у рамках цієї роботи є психодіагностична. Ми виходимо з того, що ні консультуванням, ні психокорекцією в рамках соціального діалогу займатися неможливо через специфіку функціонування процесів у рамках соціального діалогу. Завданням психологів у рамках соціального діалогу є проведення психологічних тренінгів чи інших психологічних методик. На нашу думку, психологія може претендувати і на нішу підготовки спеціалістів до тактики ведення переговорів у рамках соціального діалогу. Крім класичних тренінгів з такої підготовки, можна застосовувати метод психодрами.

Психодрама – метод психотерапії й психологічного консультування, створений Я. Морено. Класична психодрама – це терапевтичний груповий процес, у якому використовується інструмент драматичної імпровізації для вивчення внутрішнього світу людини [7]. Це робиться для розвитку творчого потенціалу людини й розширення можливостей адекватної поведінки й взаємодії з людьми. Саме подібна підготовка для переговорників може стати запорукою підвищення рівня кваліфікації перемовників у рамках соціального діалогу на всіх його рівнях.

У соціальному діалозі можуть бути задіяні іноземні спеціалісти, які володіють мовами, які не є поширеними в Україні. У такому разі в рамках соціального діалогу необхідно формувати специфічну перекладацьку школу. Перекладачу треба бути компетентним не тільки у сфері розмовної лексики, а й у сфері управління, соціології, психології та інших вузьких спеціалізаціях. Оскільки подібних спеціалістів важко готувати, то державі слід розширити освітні держзамовлення у сфері іноземної філології, лінгвістики та інших наук, щоб фіхівці могли підвищити свою кваліфікацію до рівня перекладу в рамках соціального діалогу за державний кошт.

Крім того, ми вважаємо за доцільне залучати до сфери соціального діалогу незначну кількість культурологів. Культуролог вивчає культуру, тобто історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений у типах і формах організації життя та діяльності людей, у їх відносинах, а також у створюваних ними духовних і матеріальних цінностях [2, с. 22]. Культурологічні особливості різних регіонів можуть не бути прийнятими до уваги в рамках деяких переговорів у рамках соціального діалогу. Тому застосування культурологічної експертизи деяких питань обговорення в рамках соціального діалогу усуне протиборство серед представників різних регіонів України і сприятиме вирішенню ряд проблем.

Останнім доцільним інфраструктурним учасником соціального діалогу є представники соціальної роботи як фахівці у сфері соціального забезпечення. А соціальне забезпечення населення поряд із забезпеченням високих стандартів соціальної справедливості сьогодні є одними з найголовніших функціональних обов'язків сучасної держави.

Висновки. Учасники соціального діалогу є різноманітними і мають суттєві функціональні відмінності. Основні учасники процесу соціального діалогу формують своєрідний трикутник, до якого входять: держава, представники роботодавців та наймані працівники. Кожен із учасників цього трикутника законодавчо не закріплений, оскільки українське законодавство в цій сфері тільки формується і має на сучасний момент дисфункційний характер. Покращити ситуацію в цьому секторі має вдосконалення згаданого законодавства та задіяння в рамках соціального діалогу професійного експертного середовища. Експертів слід розподілити на дві групи: вузькоспеціалізовані та інфраструктурні. Вузькоспеціалізовані – це прямі експерти з питань, що обговорюються в рамках соціального діалогу, а інфраструктурні експерти є допоміжними. Ми акцентуємо увагу на тому, що саме залучення останніх сприятиме підвищенню рівня соціального діалогу. До інфраструктурних експертів у рамках соціального діалогу ми відносимо соціологів, релігійних діячів, культурологів, соціальних працівників та інших. Їх роль полягатиме в проведенні досліджень та експертиз процесів, що відбуватимуться в межах соціального діалогу. Діяльність цих експертів сприятиме розвитку останнього.

Список використаної літератури

1. Армстронг М. Стратегическое управление человеческими ресурсами : пер. с англ. / М. Армстронг. – М. : ИНФРА-М, 2002 – 380 с.
2. Астафьева О.Н. Культурология: предмет и структура : культурологический журнал / О.Н. Астафьева, К.Э. Разлогов // Рос. ин-т культурологии. – 2010. – № 1. – С. 18–22.
3. Вершинин А.Л. Исследование моделей реструктуризации инфраструктурных отраслей (на примере электроэнергетической отрасли России) : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / А.Л. Вершинин. – Москва, 2006. – 145 с.
4. Гольдштейн Г.Я. Стратегический менеджмент / Г.Я. Гольдштейн. – Таганрог : ТРТУ, 2003. – 94 с.
5. Добренъков В.И. Социология / В.И. Добренъков, А.И. Кравченко. – М. : Инфра-М, 2001. – 624 с.
6. Религиозная карта Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vartovy.org.ua/religioznaaya-karta-ukrainy.html>.
7. Рудестам К. Групповая психотерапия / К. Рудестам. – СПб. : Питер, 1998. – 400 с.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2012.

Довгаль И.В. Функционирование инфраструктурных экспертов в рамках социального диалога

В статье рассмотрены статусно-ролевые особенности деятельности инфраструктурных экспертов в рамках социального диалога. Осуществлен теоретический анализ статусно-ролевых особенностей деятельности прямых экспертов в рамках социального диалога. Предложены пути оптимизации деятельности прямых экспертов в рамках социального диалога.

Ключевые слова: *эксперты, инфраструктурные эксперты, отраслевые эксперты, социальный диалог.*

Dovgal' I. Functioning of infrastructural experts is within the framework of social dialog

The article discussed the status-rolovi features direct infrastructural of experts in social dialogue. The work carried out theoretical analysis of status and characteristics of the direct infrastructural experts in social dialogue. The paper suggested ways to optimize the activity of infrastructural experts in the framework of social dialogue.

Key words: *experts, experts infrastructural, industry experts, social dialogue.*